

Bezpečnostní rizika pro Českou republiku podle veřejnosti – listopad 2014

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v14-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>3. 11. – 10. 11. 2014</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1085</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>253</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PO.39a, PO.39b, PO.39c, OV.21a, OV.21b, OV.21c</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>3. prosince 2014</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

V listopadovém šetření CVVM posuzovali občané České republiky, jak velkou hrozbou představuje působení vybraných skupin na území ČR.¹ Zjišťovány byly rovněž názory veřejnosti na reálnost ohrožení určitými skutečnostmi přesahujícími rámec republiky, jako je válka, epidemie, přírodní katastrofy a surovinová či ekonomická krize.² Problematika bezpečnostních rizik je šetřena zhruba jednou ročně od poloviny minulého desetiletí, stejné otázky byly naposled

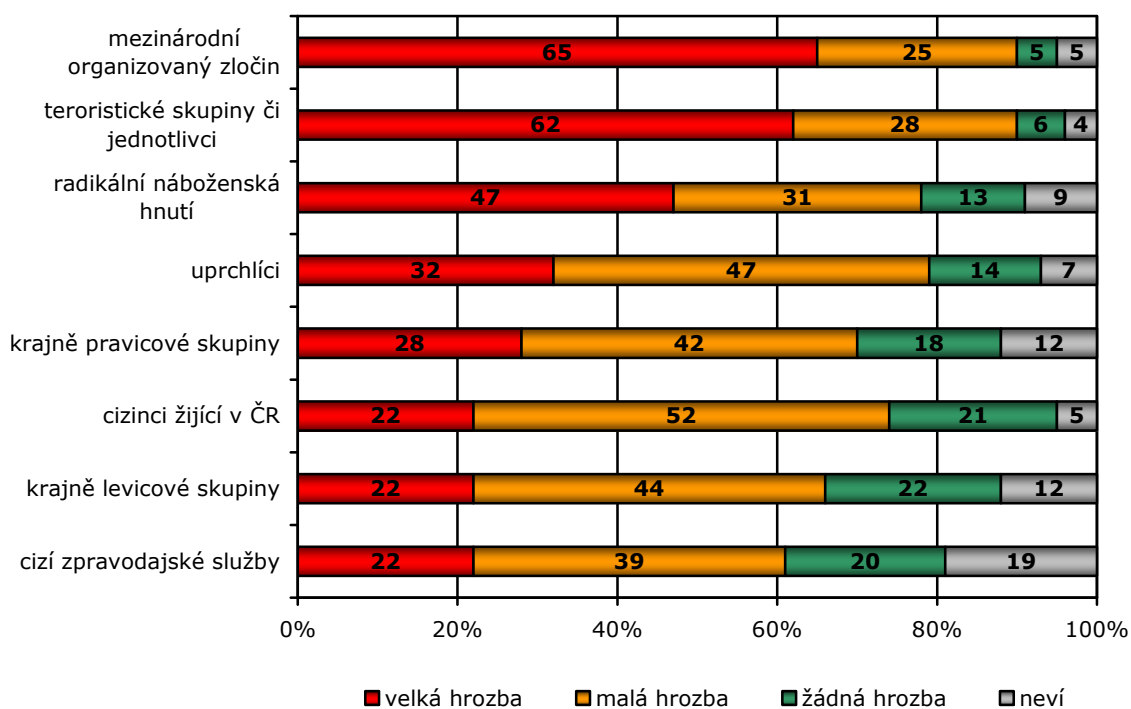
¹ Znění otázky: „Domníváte se, že některá z následujících skupin představuje v současné době reálnou hrozbu pro mír a bezpečnost v České republice? Pokud ano, představuje velkou nebo malou hrozbu? f) Cizinci žijící na území ČR, b) uprchlíci z jiných zemí, c) teroristické skupiny či jednotlivci, d) mezinárodní organizovaný zločin e) zpravodajské služby jiných států, g) krajně pravicové skupiny, h) krajně levicové skupiny, i) radikální náboženská hnutí.“

² Znění otázky: „Domníváte se, že v současné době představují pro Českou republiku reálnou hrozbu následující skutečnosti? Pokud ano, představují velkou nebo malou hrozbu? a) Války, b) epidemie, c) přírodní katastrofy, e) surovinová krize (nedostatek ropy, zemního plynu, atd.), f) světová ekonomická krize, d) něco jiného. Co?“

položeny v listopadu 2013. Tyto dvě otázky byly letos doplněny otevřenou otázkou, zjišťující, který stát v současné době představuje pro ČR bezpečnostní hrozbu.

Respondentům byla nejprve předložena k posouzení různá rizika pro bezpečnost České republiky (viz graf 1). Nejčastěji byl za velkou hrozbu označován mezinárodní organizovaný zločin. Shodlo se na tom 65 % dotázaných, dalších 25 % pak považuje organizovaný zločin za malou hrozbu a pouze pět dotázaných ze sta organizovaný zločin za hrozbu nepovažuje. Jako závažné ohrožení je vnímán prakticky ve stejné míře také terorismus, 62 % respondentů ho označilo jako velkou hrozbu a dalších 28 % jako malou hrozbu. Třetí pozici mezi bezpečnostními riziky zaujala (nově zařazená) radikální náboženská hnutí. Téměř polovina dotázaných (47 %) se přiklonila k „velké hrozbě“, další téměř třetina dotázaných (31 %) považuje tato hnutí za malou hrozbu. Uprchlíky z jiných zemí ani cizince žijící na území ČR většina populace za velkou hrozbu pro bezpečnost nepovažuje. Podobně jsou hodnoceny krajně pravicové a krajně levicové skupiny. Nejmenší hrozbu pro bezpečnost republiky ze zkoumaných rizik podle mínění občanů představuje činnost cizích zpravodajských služeb (22 % dotázaných je považuje za velkou hrozbu, 39 % za malou, 20 % to za hrozbu nepovažuje vůbec a 19 % se vyjádřilo, že neví či neumí toto posoudit). Za pozornost stojí, že relativně vysoký podíl (více než desetina) dotázaných neuměl zaujmout stanovisko k pravicovým, resp. levicovým extremistům.

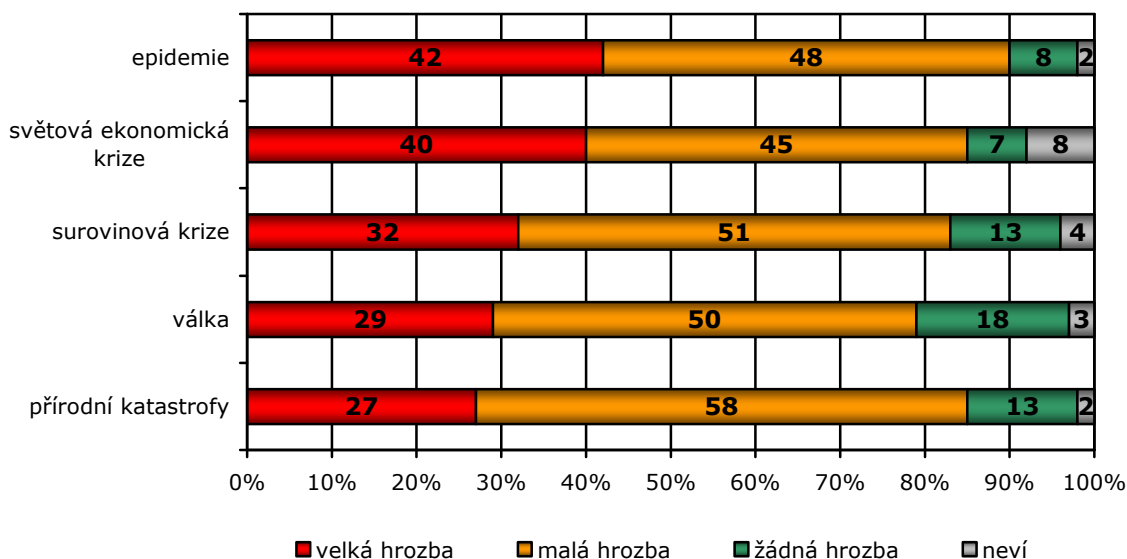
Graf 1: Reálnost hrozby pro ČR v současné době (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 10. 11. 2014, 1085 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

V následující otázce bylo opakovaně zjišťováno, zda jsou podle mínění veřejnosti reálnou hrozbou války, epidemie, přírodní katastrofy, surovinová krize a světová ekonomická krize (viz graf 2).

Graf 2: Reálnost hrozby pro ČR v současné době (v %)

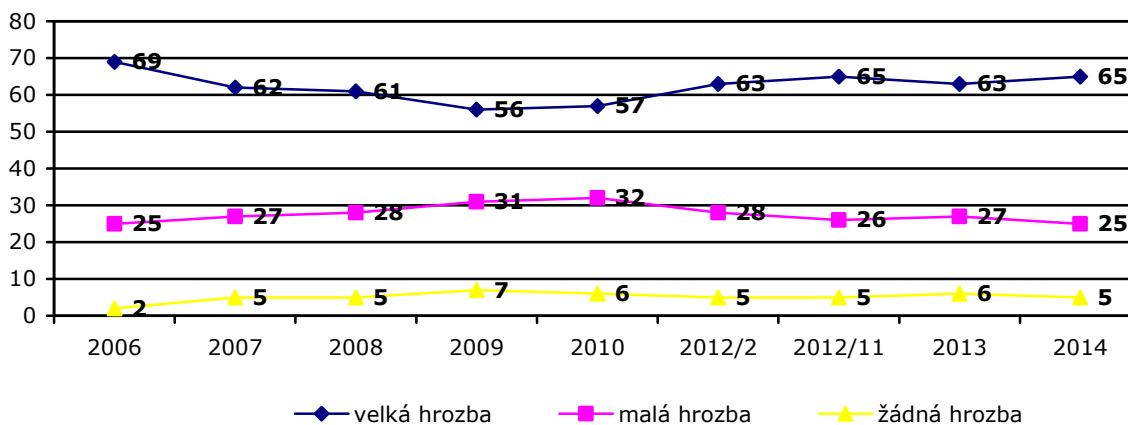

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost 3. – 10. 11. 2014*, 1085 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Nejméně se lidé v souvislosti s Českou republikou obávají přírodních katastrof. Za velkou hrozbu je považuje 27 % dotázaných, za malou pak 58 % dotázaných. Na dalším místě je obava z války: 29 % dotázaných se domnívá, že válka představuje velkou hrozbu, dalších 50 % ji považuje za malou hrozbu. Třetina (32 %) respondentů jako velkou hrozbu vnímá surovinovou krizi, asi polovina (51 %) ji pokládá za hrozbu malou. Za největší hrozbu považuje česká veřejnost v roce 2014 epidemie a světovou ekonomickou krizi (dvě pětiny dotázaných uvedly odpověď „velká hrozba“).

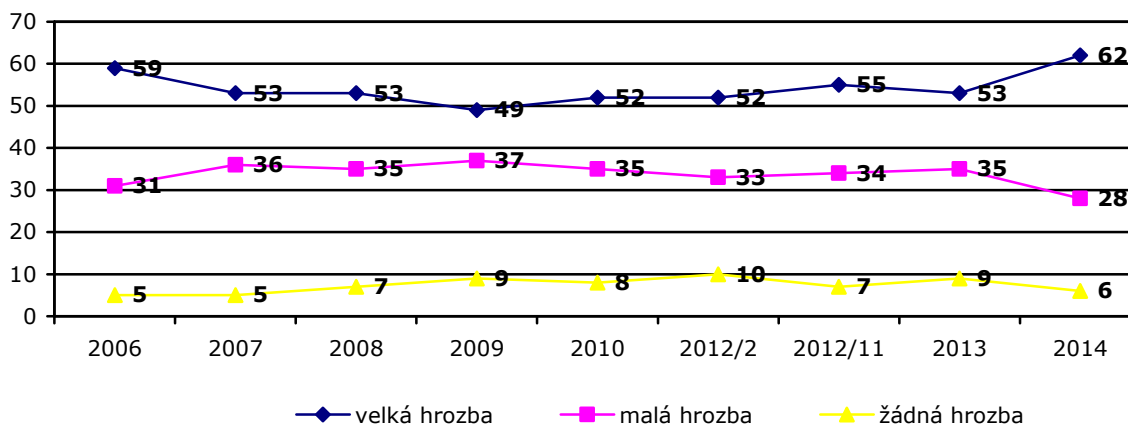
Srovnání aktuálních výsledků s loňskem (viz grafy 3a-3l) dokládá, že česká veřejnost reflektuje bezpečnostní rizika spojená s událostmi na Ukrajině a Blízkém východě (zvýšená velká hrozba válečného konfliktu o 11 procentních bodů, zvýšená velká hrozba ze strany teroristických skupin nebo jednotlivců o 9 procentních bodů, mírné zvýšení podílu velké hrozby v případě činnosti cizích zpravodajských služeb), šíření eboly (zvýšená velká hrozba epidemie o 13 procentních bodů) nebo změny v ekonomické situaci u nás a ve vyspělých zemích (zmírnění hrozby ekonomické krize v podobě poklesu podílu velké hrozby o 13 procentních bodů). Propad pocitu velkého ohrožení přírodními katastrofami (o 15 procentních bodů) je patrně důsledkem nárůstu hrozeb v jiných oblastech, jakož i reflexí toho poslední období v ČR nebylo poznamenáno mimořádnými událostmi např. v podobě rozsáhlých povodní. V delším časovém srovnání je patrné relativně významné narušení názorové stability v posledním roce ve výše zmíněném hodnocení hrozby epidemií, války a terorismu, byť v případě epidemie byl zaznamenán ještě podstatně výraznější výkyv směrem vzhůru v roce 2009 v souvislosti s tehdejší situací okolo tzv. prasečí chřipky. Podobně, byť s opačným znaménkem, je tomu v případě přírodních katastrof, které ze své v posledních letech obvyklé úrovně okolo dvou pětin, pokud jde o podíl velké hrozby, spadly na dosavadní historické minimum. U ekonomické a v menší míře i surovinové krize je od roku 2012 patrný značný pokles. Časové srovnání naznačuje, že se stabilizoval názor na míru ohrožení ze strany uprchlíků, který se v předchozích letech postupně zvyšoval. Od roku 2012 stoupl i pocit ohrožení v souvislosti s činností cizích zpravodajských služeb.

Graf 3a: Reálnost hrozby pro ČR – mezinárodní organizovaný zločin (v %)

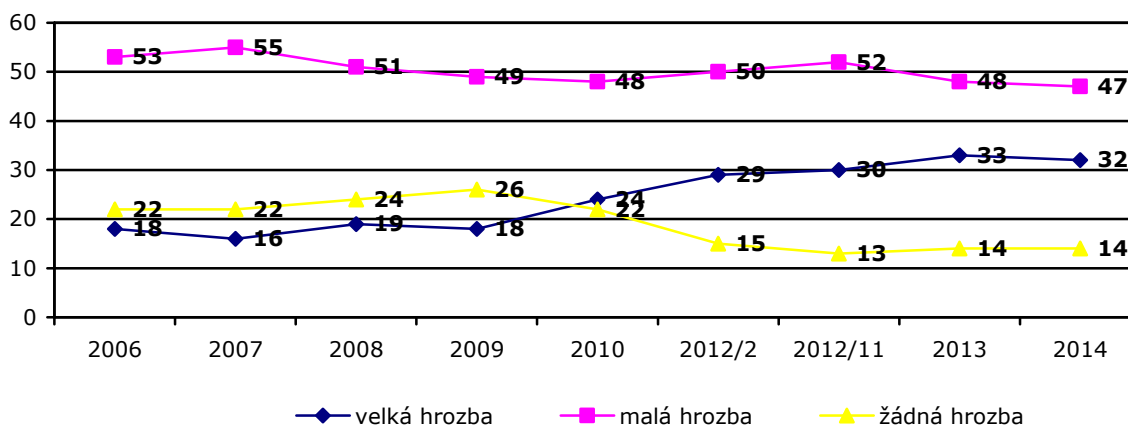
Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 3b: Reálnost hrozby pro ČR – teroristické skupiny či jednotlivci (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

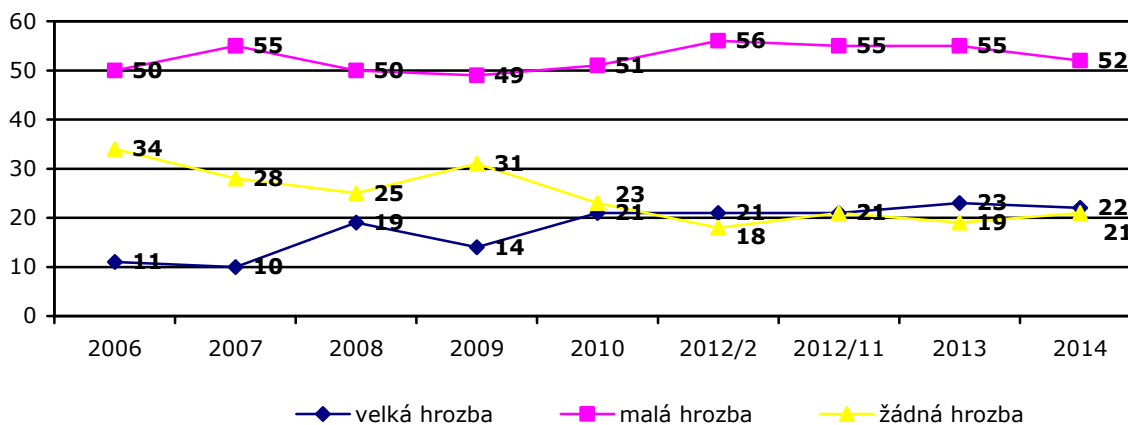
Graf 3c: Reálnost hrozby pro ČR – uprchlíci (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 3d: Reálnost hrozby pro ČR – cizinci žijící na území ČR* (v %)

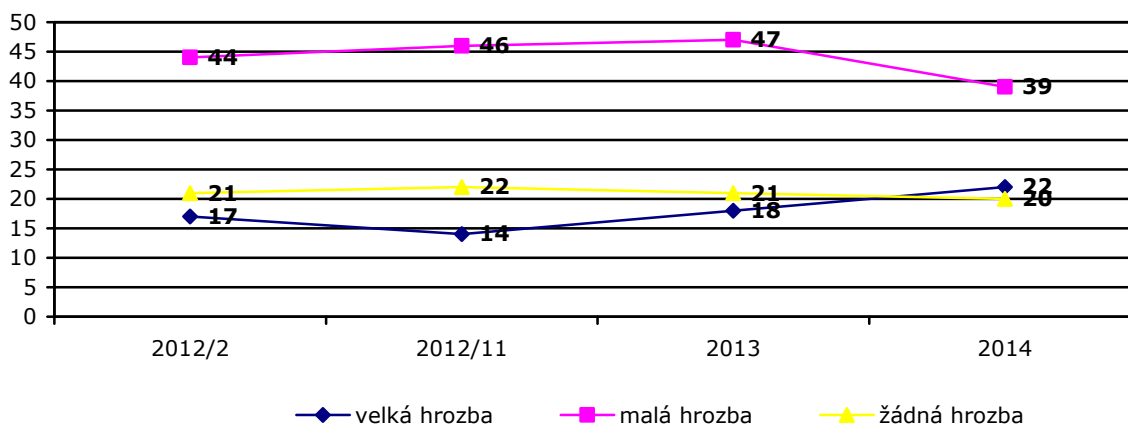

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

*) Do roku 2010 „národnostní menšiny“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

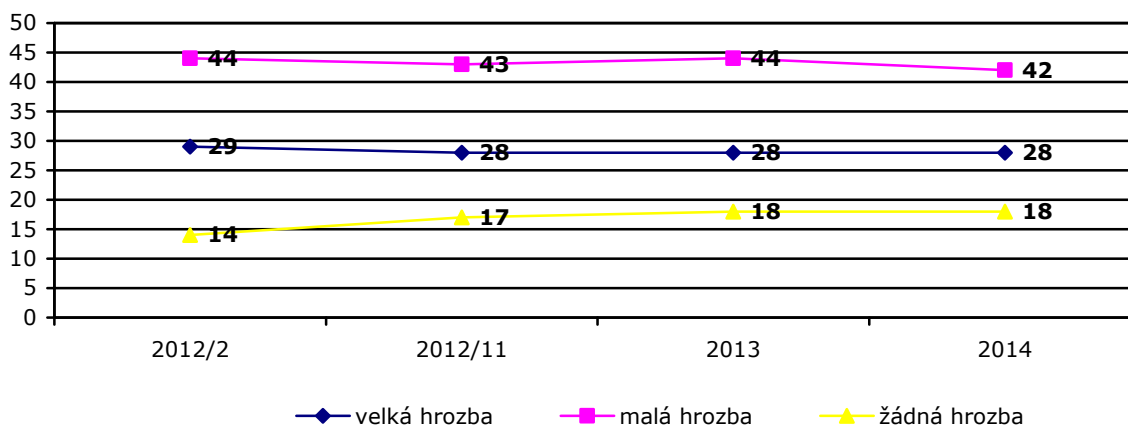
Graf 3e: Reálnost hrozby pro ČR – cizí zpravodajské služby (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 3f: Reálnost hrozby pro ČR – krajně pravicové skupiny (v %)

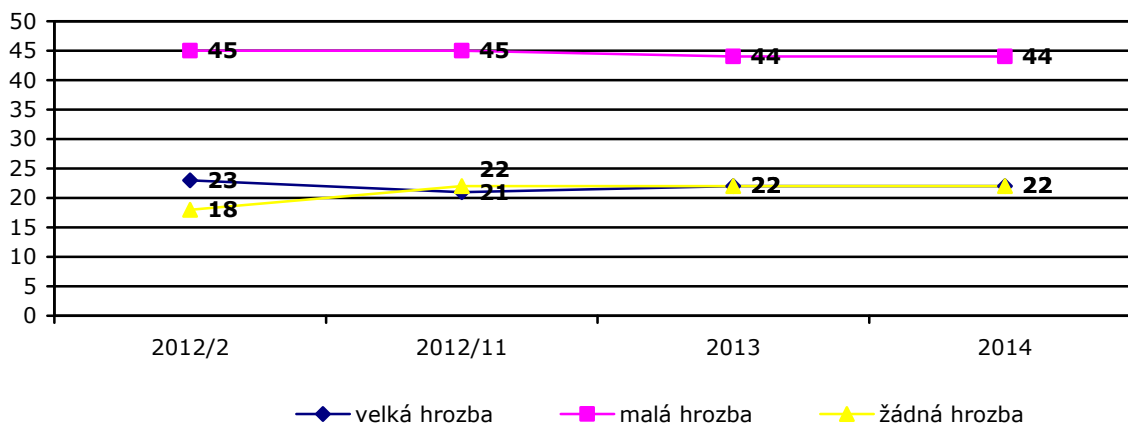

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

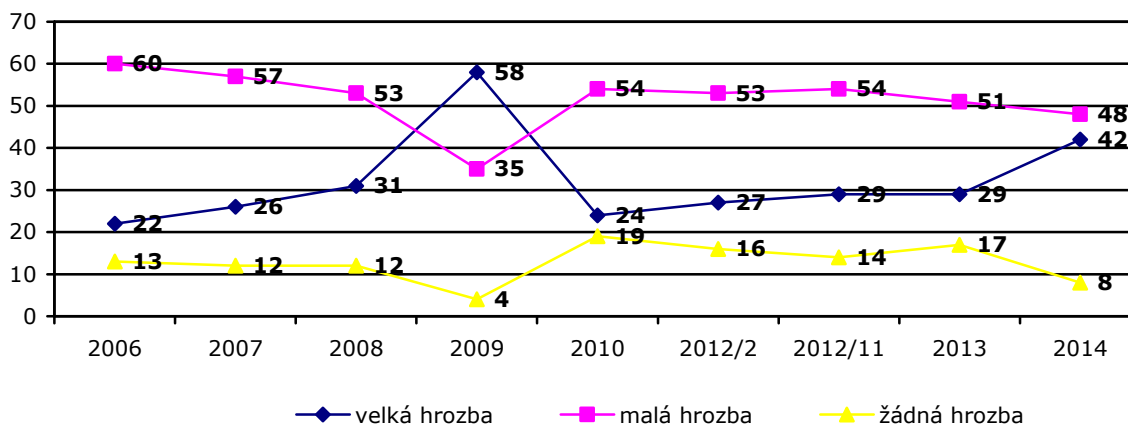

Graf 3g: Reálnost hrozby pro ČR – krajně levicové skupiny (v %)

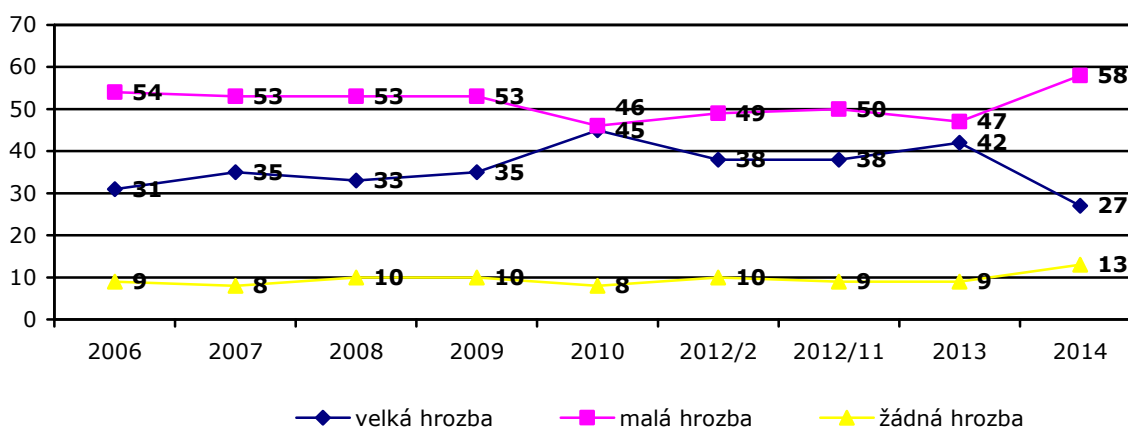
Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 3h: Reálnost hrozby pro ČR – epidemie (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

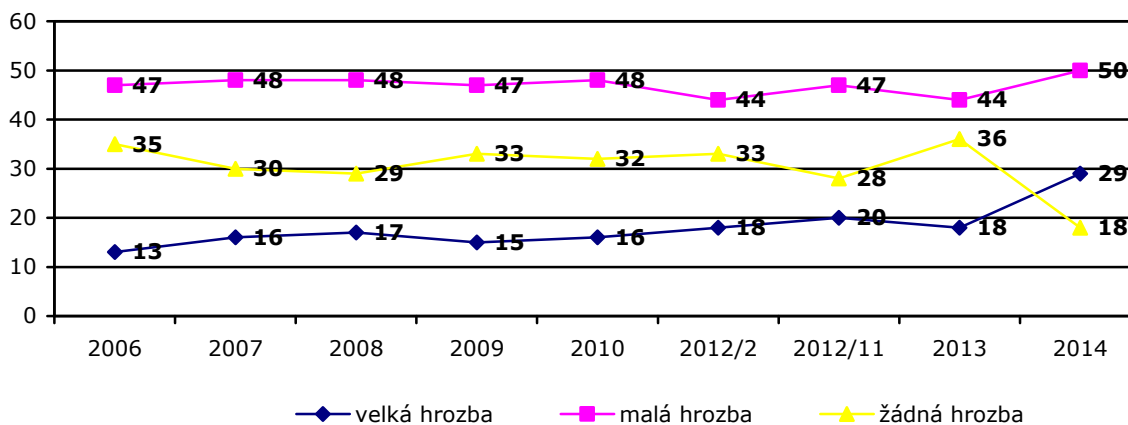
Graf 3i: Reálnost hrozby pro ČR – přírodní katastrofy (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

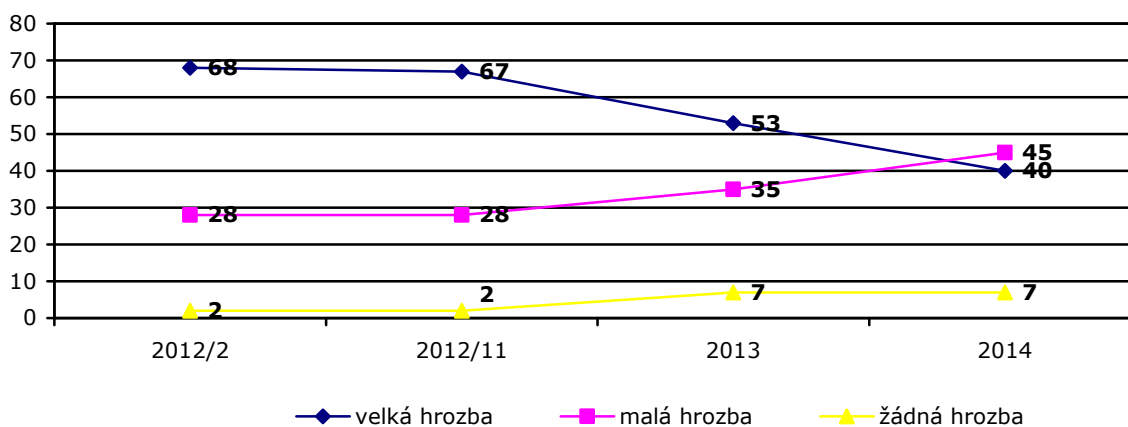

Graf 3j: Reálnost hrozby pro ČR – války (v %)

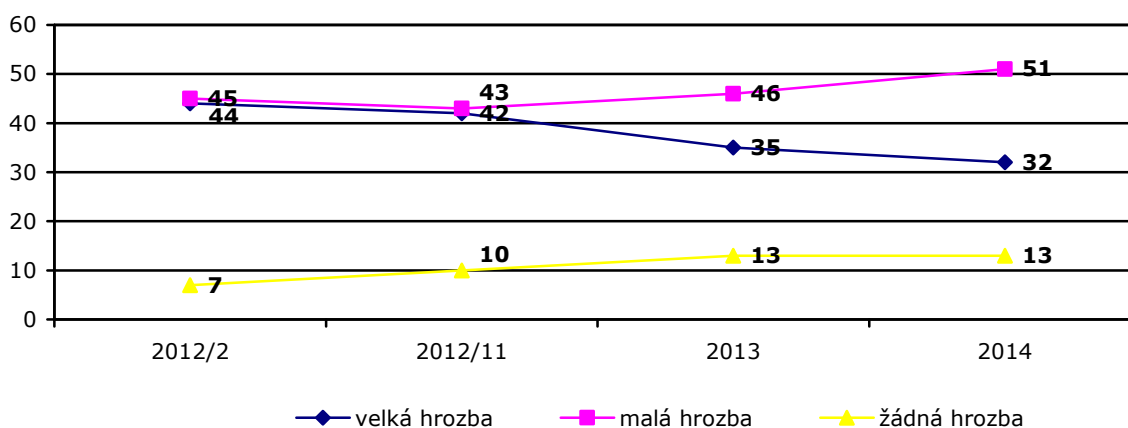
Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 3k: Reálnost hrozby pro ČR – světová ekonomická krize (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 3l: Reálnost hrozby pro ČR – surovinová krize (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím”.
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Zjišťování bezpečnostních rizik bylo letos rozšířeno o otevřenou otázku: „Domníváte se, že existuje nějaký stát, který představuje reálnou bezpečnostní hrozbu pro Českou republiku?“, ve které bylo možné uvést tři odpovědi. V tabulce 1 uvádíme země, které v součtu dosáhly více než 1 % odpovědí.

Tabulka 1: Země, které pro ČR představují reálnou hrozbu (v %)

Ruská federace	28,2 %
Ukrajina	16,4 %
Irák	14,9 %
Írán	9,4 %
Afghánistán	9,1 %
Sýrie	5,8 %
USA	5,5 %
KLDR	4,8 %
Čína	3,3 %
Pákistán	3,1 %
Izrael	2,9 %
Palestina	1,8 %
Německo	1,2 %
jiné státy ³	10,3 %
jiná odpověď ⁴	7,2 %
neexistuje takový stát	21,3 %
Neví	19,7 %
BEZ ODPOVĚDI	135,1 %
CELKEM	300,0 %

Pozn.: Údaje představují procentní podíly uvedení příslušných odpovědí v rámci celého souboru, přičemž každý respondent mohl uvést až tři rozličné odpovědi, proto celkový součet činí 300 %.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 10. 11. 2014, 1085 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Státy, které respondenti uvedli, odpovídají vesměs stávající krizovým zónám a potvrzují mimo jiné, proč vzrostlo oproti minulému roku riziko válečného konfliktu. Více než čtvrtina dotázaných za reálnou hrozbu pro mír a bezpečnost ČR vidí Ruskou federaci, zhruba každý sedmý respondent za takovou hrozbu označil Ukrajinu. Vedle silně frekventovaných zemí neklidného Blízkého a Středního východu (Irák, Írán, Afghánistán, Sýrie, Pákistán a jiné) se v rámci jiných odpovědí dosti často objevoval i Islámský stát. Mezi častěji frekventovanými zeměmi se objevila i KLDR, Čína, ale rovněž Spojené státy. Za povšimnutí stojí i to, že dvě pětiny dotázaných buď odmítly existenci hrozby, nebo odpověděly „nevím“.

Tabulka 2 pak ukazuje srovnání aktuálních výsledků s předchozími výzkumy, z nichž poslední se uskutečnil v prosinci roku 2010. Tehdy byly výrazně frekventovanějšími zeměmi zejména Afghánistán a KLDR, v menší míře

³ Tato kategorie slučuje všechny státy, které respondenti uvedli méně než v celém 1 % případů. Alespoň pětkrát se v této skupině objevily Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Turecko, Egypt, Albánie, Súdán a Libye, dalších 38 států se vyskytlo alespoň jednou.

⁴ Až na ojedinělé výjimky jiné odpovědi představovaly buď tzv. Islámský stát, nebo islámské země obecně, případně islám, islámský fundamentalismus a podobně.

pak rovněž Írán a také Čína. Naopak výrazný nárůst od posledního šetření byl celkem pochopitelně zaznamenán v případě Ruska, Ukrajiny a Sýrie, přičemž posledně jmenovaná země se v předchozích výzkumech statisticky měřitelným způsobem prakticky neobjevovala a u Ukrajiny se stabilně objevoval podíl na úrovni 2 – 3 %. Také v případě Ruské federace je aktuální výsledek historicky zdaleka nejvyšší, a to i v porovnání s dosavadním maximem z roku 2008. Zřetelný pokles od roku 2010 zaznamenal i podíl těch, kdo uváděli, že takový stát neexistuje nebo že nevědí.

Tabulka 2: Státy představující hrozbu pro bezpečnost ČR (v %)

	12/06	12/07	12/08	12/09	12/10	11/14
Ruská federace	10	16	17	14	11	28
Ukrajina	3	2	2	3	2	16
Irák	23	16	16	17	14	15
Írán	16	17	12	17	13	9
Afghánistán	10	8	14	11	17	9
Sýrie	1	0	0	0	0	6
USA	8	12	8	5	5	6
KLDR	10	3	3	6	11	5
Čína	7	7	8	9	7	3
Pákistán	3	3	6	4	4	3
Izrael	5	3	2	3	3	3
Palestina	4	2	1	1	3	2
Německo	2	3	1	2	3	1
Takový stát neexistuje	21	23	28	28	28	21
Neví	24	23	25	26	25	20

Pozn.: Zaokrouhлено na celá čísla. Údaje vyjadřují, kolik procent respondentů označilo daný stát za ohrožení pro ČR. Respondenti mohli uvést až tři země, součet všech možností tak dává 300 %. Dopočet do 300 % ve sloupcích tvoří ostatní země a položky „bez odpovědi“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Podobně jako vloni jsme tiskovou zprávu rozšířili o otázku zjišťující očekávání do budoucna („Jakým způsobem pohlížíte do budoucna, pokud jde: a) o Vás a vaše blízké, b) českou společnost a c) budoucnost lidstva celkově“⁵, kterou jsme – v položce „společnost“ a „lidstvo“ – provázali právě s hodnocením reálných hrozeb.

Tabulka 3: Jak pohlížíte na budoucnost – míra optimismu/pesimismu (v %)

	Rozhodně s optimismem	Spíše s optimismem	Spíše s pesimismem	Rozhodně s pesimismem	Neví
Vy a vaši blízcí	12	55	25	5	3
Česká společnost	4	38	43	10	5
Lidstvo	4	30	43	15	8

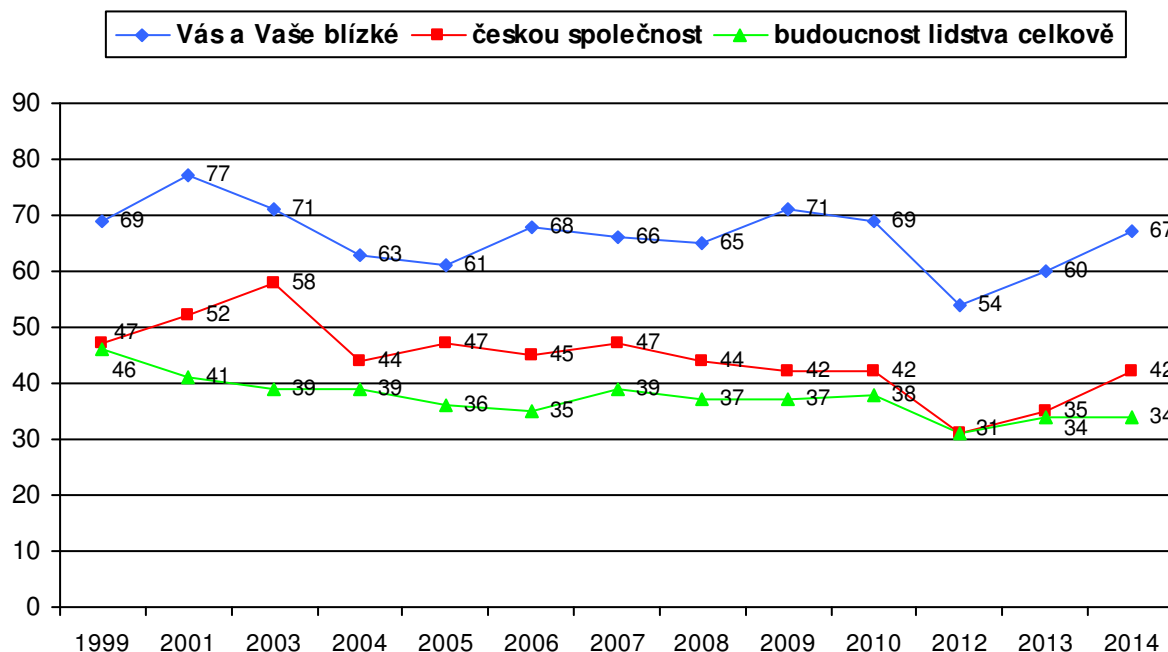
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 10. 11. 2014, 1085 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Při pohledu na vlastní budoucnost a budoucnost blízkých převažuje dvoutřetinovou většinou optimismus (67 % dotázaných, 30 % vidí budoucnost v tomto směru pesimisticky), v pohledu na budoucnost české společnosti a

⁵ Odpovědi byly: rozhodně s optimismem, spíše s optimismem, spíše s pesimismem, rozhodně s pesimismem.

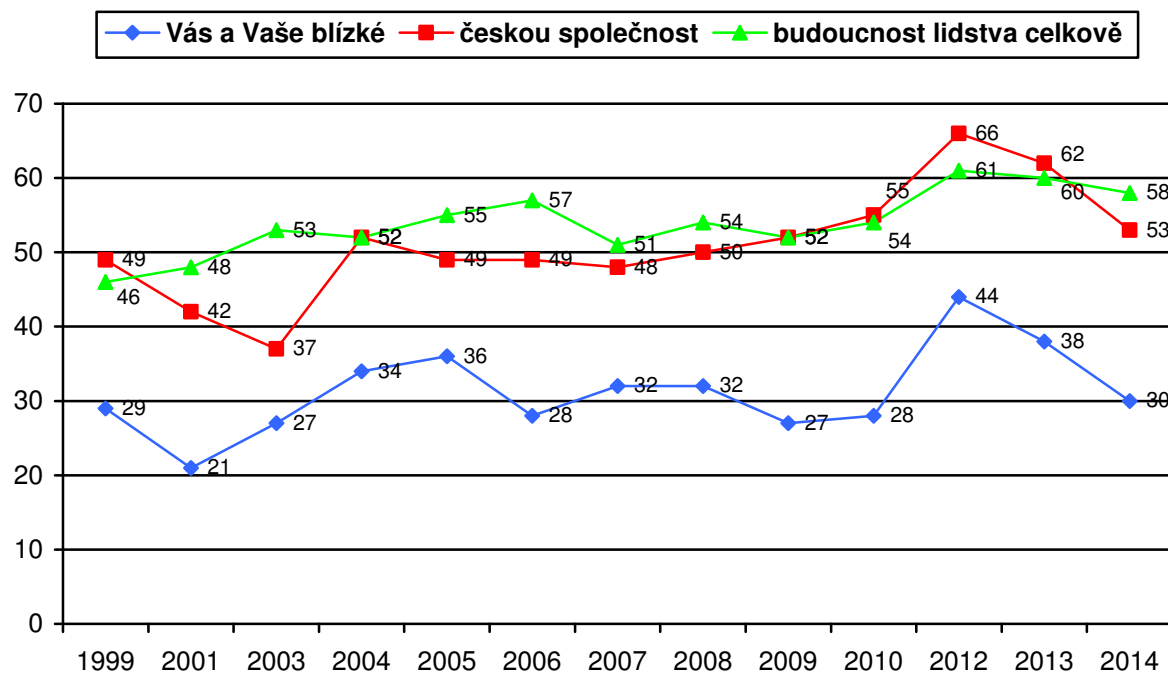
lidstva převažuje spíše pesimismus, který v případě české společnosti vyjádřila mírná nadpoloviční většina (53 %) proti o málo více než dvěma pětina (42 %) s optimistickým očekáváním a v případě lidstva jako celku jej daly najevo bezmála tři pětiny (58 %) respondentů proti třetině (34 %) s opačným míněním.

Graf 4a: Podíl optimistického hodnocení budoucnosti, pokud jde o... (časové srovnání v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 4b: Podíl pesimistického hodnocení budoucnosti, pokud jde o... (časové srovnání v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Jak ukazují údaje v grafech 4a a 4b, oproti výsledkům z minulého roku posílil optimismus a snížil se pesimismus v pohledu na vlastní budoucnost (o 7 procentních bodů vzrostl podíl optimistů, o 8 procentních bodů poklesl podíl pesimistů) a na budoucnost české společnosti (o 7 procentních bodů vzrostl podíl optimistů, o 9 procentních bodů poklesl podíl pesimistů), názory na budoucnost lidstva se statisticky významně nezměnily.

Optimismus / pesimismus v pohledu do budoucnosti, co se týká vlastní osoby a osob blízkých, je výrazně ovlivněn věkem a životní úrovní, což bylo možné předpokládat (viz vybrané údaje v následující tabulce).

Tabulka 4: Jak pohlížíte na budoucnost Vás a vašich blízkých (v %)

	Rozhodně s optimismem	Spíše s optimismem	Spíše s pesimismem	Rozhodně s pesimismem
Věk 15-18	15	69	8	1
Věk 30-44	12	60	21	5
Věk 60+	8	47	35	6
Dobrá ŽÚ	19	64	14	2
Špatná ŽÚ	5	28	47	15

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 10. 11. 2014, 1085 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podobně bylo možné předpokládat, že určitá míra pesimismu při pohledu do budoucna české společnosti bude vázána na levicovou politickou orientaci. Pouze čtvrtina z těch, kteří se hlásí k levici, nahlíží budoucnost české společnosti s optimismem, kdežto mezi pravicově orientovanými respondenty jsou optimistů téměř dvě třetiny. Co se týče budoucnosti lidstva, je vazba na politickou orientaci podobná – mezi levicí je pětina optimistů, mezi pravíci pak více než dvě pětiny.

Podstatné je, že pohled nejmladší generace je jak v případě české společnosti, tak lidstva více optimistický než u generací starších – v každé následující desetileté kohortě ubývá zhruba pět procent optimistů (v obou případech ze zhruba poloviny optimistů mezi mladou generací na třetinu mezi generací nejstarších respondentů)

Názor na reálnost výše vyjmenovaných hrozeb statisticky významně ovlivňuje pohled do budoucna jak u české společnosti, tak u budoucnosti lidstva obecně, s výjimkou hrozeb krajně levicových a krajně pravicových skupin. Nejvyšší vliv byl zjištěn v případě celosvětové ekonomické krize, a to jak u národní, tak u světové budoucnosti. Světové budoucnosti se pak ve větší míře týkají hrozby epidemií a válek, v budoucnosti české společnosti pak výraznější vliv má pocit hrozby ve spojení s uprchlíky z jiných zemí.